

**Natalia Kowalczyk, Mariusz
Lamprecht, Emilia Osuch**

**Wpływ ruchu turystycznego na życie
mieszkańców Uniejowa**

Biuletyn Uniejowski nr 2, 67-81

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Natalia KOWALCZYK, Mariusz LAMPRECHT, Emilia OSUCH*

WPLYW RUCHU TURYSTYCZNEGO NA ŻYCIE MIESZKAŃCÓW UNIEJOWA

WPROWADZENIE

W lipcu 2012 r. Uniejów oficjalnie zyskał status uzdrowiska stając się 45 tego typu ośrodkiem w kraju¹. Nowa pozycja miasta to przede wszystkim efekt działań jego władz, które potrafiły stworzyć strategię rozwoju Uniejowa opartą na zasobach przyrodniczych. Przyjęty przez władze Uniejowa kierunek rozwoju, a w rezultacie zmiana funkcji pełnionych przez to miasto, ma także społeczny wymiar. Ważnym elementem właściwego funkcjonowania uzdrowisk i miejscowości turystycznych są relacje między mieszkańcami a turystami. Jest to ciekawy i istotny problem, o czym świadczyć może choćby liczba wypracowanych ujęć teoretycznych tego zagadnienia (częściowo omówione w dalszej części artykułu). Niewątpliwie będzie on także coraz silniej dotyczył mieszkańców Uniejowa, którzy muszą zmierzyć się z niespotykaną do tej pory liczbą turystów w swoim otoczeniu.

W prezentowanym artykule zasygnalizowano zagadnienie rozwoju miejscowości turystycznej (uzdrowiskowej) oraz przybliżono problematykę relacji turysta–mieszkaniec, poruszaną dość często w literaturze przedmiotu. Nieco miejsca

*Natalia Kowalczyk, studentka kierunku Gospodarka przestrzenna prowadzonego przez Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, 90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31 i Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, 90-237 Łódź, ul. Matejki 22/26; Mariusz Lamprecht, dr, adiunkt, Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, 90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31; Emilia Osuch, studentka kierunku Gospodarka przestrzenna prowadzonego przez Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, 90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31 i Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, 90-237 Łódź, ul. Matejki 22/26.

¹ Obecnie w Polsce funkcjonują uzdrowiska: Augustów, Busko-Zdrój, Ciechocinek, Cieplice Śląskie-Zdrój, Czerniawa-Zdrój, Dąbki, Długopole-Zdrój, Duszniki-Zdrój, Goczałkowice-Zdrój, Gołdap, Horyniec-Zdrój, Inowrocław, Iwonicz-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Konstancin-Jeziorna, Krasnobród, Krynica-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Łądek-Zdrój, Muszyzna, Nałęczów, Piwniczna-Zdrój, Polanica-Zdrój, Polańczyk, Polczyn-Zdrój, Przerzeczn-Zdrój, Rabka-Zdrój, Rymanów-Zdrój, Solec-Zdrój, Sopot, Supraśl, Swoszowice, Szczawnica, Szczawni-Zdrój, Świeradów-Zdrój, Świnoujście, Uniejów, Ustka, Ustroń, Wapienne, Wieniec-Zdrój, Wysowa-Zdrój, Żegiestów.

poświęcono także wizerunkowi turysty w oczach mieszkańca Uniejowa. Tę część artykułu oparto na ankiecie, w której badano opinię mieszkańców miasta i regionu na temat wpływu nowych funkcji na rozwój Uniejowa².

UNIEJÓW JAKO MIEJSCOWOŚĆ TURYSTYCZNA

Zarówno pod względem formalno-prawnym, jak i faktycznie pełnionych funkcji Uniejów jest bardzo młodym ośrodkiem uzdrowiskowym. Władze miasta zmierzają jednak do tego, aby w szybkim tempie stał się on ważnym graczem „na arenie polskich uzdrowisk”. Obok samej funkcji uzdrowiskowej w mieście rozwijane są działalności towarzyszące, związane z odnową biologiczną, wypoczynkiem i aktywną turystyką. Istnieje także możliwość organizacji spływów kajakowych Wartą, wytyczono liczne szlaki rowerowe. Dzięki temu Uniejów ma szansę stać się nowoczesnym ośrodkiem, w którym poza klasycznym leczeniem uzdrowiskowym oferuje się turystom bogatą ofertę Spa & Wellness oraz liczne możliwości spędzania czasu wolnego. Z uwagi na to, że rozwój ofert towarzyszących turystyce uzdrowiskowej generuje znacznie większy ruch turystyczny niż samo uzdrowisko, można przewidywać, iż liczba osób odwiedzających to miasto będzie rosła w szybkim tempie. Sprzyja temu również fakt, że Uniejów jest w zasadzie jedynym tego typu ośrodkiem w środkowej części kraju.

Zasadne w powyższym kontekście jest pytanie o dalszy rozwój miasta, w którym może dojść do konfliktu między funkcją uzdrowiskową ośrodka a jego dalszą urbanizacją, wynikającą z rozwoju innych form aktywności turystycznej. Znane są bowiem przykłady małych miejscowości, które z czasem, bazując na rozwoju funkcji uzdrowiskowej, przekształciły się w duże organizmy osadnicze (np. Sopot, Wiesbaden, Vichy). Ich rozwój odbywał się w kilku etapach. W pierwszej fazie część uzdrowiskową, z wodami termalnymi, zaczęły otaczać prestiżowe obiekty i prywatna zabudowa rezydencjonalna (willowa), następnie, stosunkowo często, pojawiały się osiedla zamieszkałe przez pracowników, a także – jak w Krynicy Zdroju i Ciechocinku – tereny przemysłu rozlewniczego i kosmetycznego, przyczyniając się do dalszego rozwoju ośrodka³.

W Uniejowie w ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost liczby obiektów obsługujących licznie przybywających tu turystów⁴. Kluczowym czynnikiem zmian było otwarcie w 2008 r. pierwszego w Polsce środkowej basenu termalnego. Liczba turystów w owym roku wyniosła 2856 osób, po czym wzrosła do

² Ankieta realizowana była m.in. przez autorki artykułu. Wstępne opracowanie wszystkich wyników badań przechowywane jest w Urzędzie miasta i gminy Uniejów oraz w Katedrze Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej Uniwersytetu Łódzkiego.

³ Z. Kasiński, *Turystyka a uzdrowiska w symbiozie czy w konflikcie?*, [w:] *Turystyka a uzdrowiska*, red. A. Gotowt-Jeziorska, J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 50–57.

⁴ Jeszcze do roku 2009 istniał tylko jeden obiekt zbiorowego zakwaterowania, oferujący jedynie 46 miejsc noclegowych (<http://www.stat.gov.pl>).

5153 w 2009 r., a w roku 2011 wyniosła aż 9367 osób⁵. Nastąpił więc ponadtrzykrotny wzrost liczby turystów na przestrzeni zaledwie trzech lat. Ten dynamiczny rozwój turystyki w mieście plasuje gminę na pierwszym miejscu w powiecie poddębickim zarówno pod względem liczby turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, jak i udzielonych noclegów oraz odpowiednio na 20. i 30. miejscu w województwie⁶. Kolejnym przełomowym momentem w rozwoju miasta był rok 2012, kiedy to dokonano rozbudowy kompleksu term z 400 do 1200 m², a miasto uzyskało status uzdrowiska. Zapowiadane przez władze samorządowe dalsze inwestycje (m.in. rewitalizacja obszaru staromiejskiego, renaturyzacja warciańskich starorzeczy) oraz prowadzone akcje promocyjne pozwalają zakładać, że ruch turystyczny w Uniejowie będzie nadal wzrastał.

Obecnie łączna liczba miejsc noclegowych w mieście, w obiektach o różnych standardach, przekroczyła 700 (stan na marzec 2013 r.)⁷. Zdecydowana większość, bo ponad 75%, znajduje się w obiektach zbiorowego zakwaterowania (hotele, pensjonaty). Pozostałe mieszczą się w prywatnych kwaterach i pokojach gościnnych (tab. 1)

Tabela 1. Obiekty noclegowe w Uniejowie

Obiekty noclegowe		Liczba miejsc noclegowych
1		2
Obiekty zbiorowego zakwaterowania	Instytut Zdrowia Człowieka – Uzdrowisko Uniejów Park	137
	Lawendowe Termy	110
	Gościniec nad Wartą (przyszłe sanatorium)	60
	Dom Pracy Twórczej	55
	Zamek w Uniejowie	50
	Kasztel rycerski	46
	Pensjonat Staromiejski	30
	Złoty Róg	20
	Zajazd pod Brzozami	20
	Zagroda Młynarska	19
	Razem	547

⁵ Liczba rezydentów z Polski korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania (<http://www.stat.gov.pl>).

⁶ *Statystyczne Vademecum Samorządowca – gmina miejsko-wiejska Uniejów*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.

⁷ W maju br. planowane jest otwarcie trzygwiazdkowego Hotelu Uniejów, dysponującego 34 pokojami.

Tabela 1 (cd.)

1		2
Kwatery prywatne i pokoje gościnne	Przylesie	25
	U Izy	25
	U Rejenta	25
	Marek Kubasik	16
	Babie Lato	14
	Alex	14
	Relaks	14
	Eko-Agro	10
	Leśna Przysań	10
	Wanda Knysak	10
	Wiesław Włazalek	10
	Razem	173
Łączna liczba miejsc noclegowych		720

Źródło: oprac. własne.

Obecna liczba miejsc noclegowych wskazuje na ciągle niski poziom rozwoju funkcji turystycznych miasta mierzony wskaźnikiem Baretje'a-Deferta (*TBD*)⁸. Jego wartość dla Uniejowa nie przekracza poziomu 24, natomiast funkcję turystyczną miejscowości uznaje się za dobrze rozwiniętą wówczas, gdy poziom wskaźnika osiągnie wartość 100⁹.

Do oceny poziomu rozwoju miejscowości turystycznych, w tym uzdrowiskowych, wykorzystuje się często (z modyfikacjami) koncepcję cyklu ewolucji obszaru turystycznego, opracowaną przez R. W. Butlera¹⁰. Koncepcja ta przedstawia cykliczny obraz rozwoju miejscowości turystycznej m.in. na podstawie zmiany wskaźnika liczebności turystów odwiedzających obszar turystyczny. Na skutek wzrostu wielkości ruchu turystycznego oraz przyrostu liczby obiektów noclegowych, miejscowość turystyczna osiąga określone poziomy rozwoju. Butler opisuje sześć faz ewolucji miejscowości turystycznej: eksploracja, wprowadzanie, rozwój, konsolidacja, stagnacja i upadek lub odrodzenie (tab. 2). Przy wyodrębnianiu faz ewolucji obszaru autor posługuje się zmienną symptomatycz-

⁸ Wyrażany wzorem $TBD = \frac{100 \cdot N}{L}$, gdzie N to liczba miejsc noclegowych w miejscowości, a L to liczba ludności miejscowej (E. Szulc-Dąbrowiecka, *Nastawienie społeczności lokalnych do turystyki (studium porównawcze 6 miejscowości)*, [w:] *Spoleczności lokalne o turystyka aspekty społeczne, kulturowe, ekonomiczne*, red. L. Mazurkiewicz, A. Kowalczyk, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Warszawa 2008).

⁹ E. Szulc-Dąbrowiecka, *Nastawienie społeczności lokalnych ...*

¹⁰ R. W. Butler, *The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources*, „The Canadian Geographer” 1980, vol. 24, Issue 1, s. 5–12.

ną w postaci liczby odwiedzających, którzy przybywają do badanej miejscowości w stałym okresie¹¹.

Tabela 2. Cechy faz modelu R. W. Butlera

Faza	Charakterystyka faz
Eksploatacja	<ul style="list-style-type: none"> • kilku rządnych przygód turystów odwiedza obszar pozbawiony jeszcze udogodnień turystycznych • odwiedzających przyciągają naturalne własności fizyczne • obszar jest odwiedzany przez specyficzny typ turysty, ukierunkowanego na naturę
Wprowadzenie	<ul style="list-style-type: none"> • występują ograniczone interakcje między miejscową społecznością i rozwijającą się działalnością turystyczną, prowadzącą do świadczenia prostych usług • wzrasta skłonność do promocji i reklamy, którą można opisać wzorem zmienności sezonowej • powstają wyraźne granice obszaru rynku
Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> • następuje rozwój dodatkowych cech turystycznych oraz wzrost starań promocyjnych • zwiększa się kontrola branży turystycznej przez zewnętrzne organizacje • okres, w którym liczba turystów osiąga maksimum i przekracza liczbę miejscowej społeczności
Konsolidacja	<ul style="list-style-type: none"> • turystyka staje się główną częścią lokalnej gospodarki, ale stopa wzrostu zaczyna się stabilizować • następuje ukształtowanie lokalnego biznesu • stare, niszczące obiekty przeżywają drugą młodość • występuje przedłużenie sezonu turystycznego za sprawą wysiłków lokalnej społeczności
Stagnacja	<ul style="list-style-type: none"> • zostaje osiągnięta maksymalna pojemność zakładów noclegowych • miejscowość ma dobry wizerunek, trwający jednak nie dłużej niż moda • następuje stopniowe zmniejszenie pojemności zakładów noclegowych, a ich majątek obrotowy jest wysoki
Post-stagnacja	<ul style="list-style-type: none"> • możliwe jest wystąpienie kilku scenariuszy, które po części uzależnione są od decyzji lokalnych menedżerów (miejscowość może przejść zarówno w fazę odrodzenia, upadku, jak i w jedną z faz pośrednich)

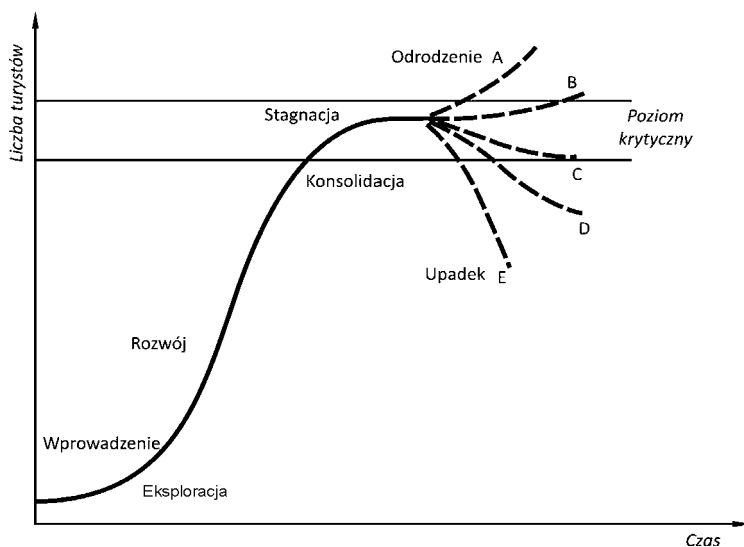
Źródło: A. R. Szromek, *Rozwój obszarów turystycznych i uzdrowiskowych w koncepcji S. C. Ploga i R. W. Butlera*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej” 2010, ser. Organizacja i zarządzanie, z. 54, 321.

Koncepcja ta może wspomagać proces podejmowania decyzji w zakresie kształtowania potencjalnego obszaru turystycznego, zwłaszcza że wielokrotnie potwierdzono jej trafność w opisie rozwoju miejscowości turystycznej¹². Tak-

¹¹ A. R. Szromek, *Rozwój obszarów turystycznych i uzdrowiskowych w koncepcji S. C. Ploga i R. W. Butlera*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej” 2010, ser. Organizacja i zarządzanie, z. 54, s. 314, 319.

¹² A. R. Szromek, *Rozwój obszarów turystycznych...*, s. 322.

że w przypadku Uniejowa, który dopiero w ostatnim czasie zyskał miano miejscowości uzdrowskiej, monitorowanie jego ewolucji może wesprzeć system efektywnego zarządzania miastem, w tym np. rejestrujący negatywne procesy, wskazujące przykładowo na fazę stagnacji. Analiza cech faz cyklu rozwojowego miejscowości turystycznej pozwala twierdzić, że Uniejów pozostaje obecnie w fazie rozwoju, a miasto znajduje się na początku krzywej odzwierciedlającej proces ewolucji obszaru turystycznego (ryc. 1).

Ryc. 1. Hipotetyczna ewolucja obszaru turystycznego

A, B, C, D, E – możliwe ścieżki rozwoju, od ponownego wzrostu (krzywa A) do upadku spowodowanego gwałtownym spadkiem liczby odwiedzających, np. w wyniku zdarzeń katastroficznych (krzywa E)

Źródło: R. W. Butler, *The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources*, „The Canadian Geographer” 1980, vol. 24, Issue 1, s. 7

RELACJA TURYSTYKI – MIESZKAŃCY MIEJSCOWOŚCI W UJĘCIU TEORETYCZNYM

Zmiany zachodzące w Uniejowie na przestrzeni ostatnich lat oddziałują w sposób zarówno negatywny, jak i pozytywny na społeczność miasta. Z uwagi na to, iż Uniejów należy do grupy miast małych, zmiana jego charakteru i funkcji jest dla mieszkańców swego rodzaju rewolucją. Procesy związane z turystyką masową już teraz są przez nich dostrzegane. Warto zatem choć w zarysie przybliżyć teorie wyjaśniające wpływ turystyki na społeczność lokalną.

Opierając się na koncepcji turystyki Przeclawskiego¹³, w odniesieniu do mieszkańców obszaru odwiedzanego wyróżnia się pozytywne i negatywne zja-

¹³ K. Przeclawski, *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Albis, Kraków 1996.

wiska, generowane przez turystykę (tab. 3). Zaznaczyć należy, że zjawiska niekorzystne są w znaczniej mierze efektem tego, że współczesna turystyka jest kreowana na turystykę masową i silnie skomercjalizowaną.

Tabela 3. Potencjalny wpływ turystyki na mieszkańców odwiedzanych terenów

Pozytywne funkcje turystyki	Dysfunkcje turystyki
<ul style="list-style-type: none"> • sprzyja poprawie warunków życia ludności • przyczynia się do rozwoju gospodarczego • umożliwia kształtowanie prawidłowych stosunków międzyludzkich oraz rozwój oświaty • przyczynia się do prawidłowego procesu socjalizacji miejscowej młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • niszczenie środowiska przyrodniczego (urbanizacja turystyczna) • komercjalizacja tradycyjnej kultury lokalnej • uzależnienie miejscowej gospodarki turystycznej od czynników zewnętrznych • patologie społeczne

Źródło: oprac. własne na podstawie K. Przeclawski, *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Albis, Kraków 1996.

Ważne jest również poznanie opinii samych mieszkańców na temat rozwoju turystyki w ich mieście. Uważa się, że negatywne nastawienie społeczności może ograniczać bądź wręcz utrudniać rozwój tej funkcji. Socjologowie potwierdzają, że turyści zwracają uwagę na to, czy mieszkańcy mają do nich pozytywny stosunek. Mówi się o tworzeniu atmosfery zaufania i przekonania, że turysta za swoje pieniądze będzie dobrze obsłużony¹⁴. Nie bez powodu więc stosunki społeczne pomiędzy turystami a mieszkańcami są istotnym aspektem badań socjologii turystyki.

M. Marie wymienia cztery możliwe typy stosunków, jakie zachodzić mogą między społecznościami lokalnymi a turystami¹⁵:

- konfliktowe,
- współistnienie w formie ugody (wzajemne ignorowanie lub pokojowa koegzystencja),
- synkretyczne – wzajemny wpływ, przy czym żadna ze stron nie traci swojej tożsamości,
- amnezja – w osłabionych społecznościach lokalnych obcy wpływ o dużym zasięgu (jak np. turystyka masowa) „może wywołać poczucie agresji, na które społeczeństwo lokalne zareaguje amnezją”.

Warto zaznaczyć, że stosunki te nie są stałe i z biegiem czasu, wraz z rozwojem funkcji turystycznej miasta, mogą ulegać zmianie. G. V. Doxey określił cztery fazy stosunków na linii mieszkańiec – turysta¹⁶:

- faza euforii – pojawienie się pierwszych turystów,
- faza apatii – obecność turystów staje się czymś powszechnym, a kontakt z nimi przybiera charakter rutynowy,

¹⁴ J. Suprewicz, *Socjologia turystyki*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej, Lublin 2005.

¹⁵ K. A. Komorowska, *Turystyka a społeczności lokalne – przykład tatrzański*, [w:] *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 3 (13), Uniwersytet Warszawski, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Warszawa 2003, s. 80.

¹⁶ K. A. Komorowska, *Turystyka a społeczności...*, s. 95.

- faza irytacji – pojawia się nadmierne przeciążenie ruchem turystycznym, a wszelkiego rodzaju instytucje dążą do jego dalszej intensyfikacji,
- faza antagonizmu – turyści postrzegani są jako przyczyna wszystkich niedogodności, a promocja miejsca sprawia, że jego walory ulegają dalszej degradacji.

Istotę przedmiotowego zagadnienia potwierdza również fakt, że znalazło ono swoje odzwierciedlenie we wcześniej wspomnianej koncepcji rozwoju obszaru turystycznego Butlera. A. Diedrich oraz E. Garcia-Buades dokonali uzupełnienia modelu teoretycznego Butlera o obszar zderzenia dwóch grup społecznych – turystów i mieszkańców miejscowości. Według tych badaczy wpływ turystyki na społeczność lokalną można z kolei podzielić na sześć kategorii¹⁷:

- wpływ ekonomiczny (np. większe dochody, więcej miejsc pracy),
- rozwój lokalny (np. więcej budynków, modernizacja infrastruktury),
- negatywny wpływ społeczny (np. wzrost przestępczości i chciwości),
- pozytywny wpływ społeczny (np. wzrost poziomu kulturalnego społeczności lokalnej),
- pozytywny wpływ na środowisko (np. wzrost świadomości ekologicznej),
- negatywny wpływ na środowisko (np. zanieczyszczenia).

W pierwszych trzech fazach cyklu (tab. 2) widoczna jest przewaga efektów pozytywnych nad negatywnymi, kolejne zaś cechuje zjawisko odwrotne, gdzie dominują czynniki niekorzystne. Stosunek korzyści wynikających ze wzrostu ruchu turystycznego do uciążliwości jakie on generuje, ma bezpośrednie odzwierciedlenie w nastawieniu mieszkańców do turystów. W przypadku gdy są one większe, odwiedzający – co wydaje się oczywiste – są gościnnie przyjmowani przez miejscową ludność. Jednak, gdy nasila się negatywny wpływ turystyki, a wzmożony ruch generuje coraz więcej niepożądanych zjawisk – zatłoczone miasto, degradacja środowiska itp., społeczność lokalna zaczyna odnosić się do przyjezdnych z niechęcią. Takie nastawienie, jak już wcześniej wspomniano, skutkuje również zniechęceniem turystów do ponownego przyjazdu w dane miejsce. Diedrich oraz Garcia-Buades założyli, że to właśnie przewaga negatywnego wpływu turystyki nad pozytywnym jest przyczyną zmierzania miejscowości do upadku.

TURYŚCI W OPINII MIESZKAŃCÓW UNIEJOWA

Krótki przegląd teoretycznych ujęć prezentowanej problematyki wskazuje, że w procesie rozwoju miejscowości uzdrowiskowej ważnym zagadnieniem są poprawne relacje między mieszkańcami a turystami odwiedzającymi dany ośrodek. Jednym ze źródeł informacji na ten temat są badania ankietowe. W 2012 r. studenci kierunku Gospodarka przestrzenna Wydziału Nauk Geograficznych i Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego przeprowadzili w Uniejowie ankietę poświęconą opinii mieszkańców miasta i regionu na temat zmian do-

¹⁷ A. R. Szromek, *Rozwój obszarów turystycznych...*, s. 24.

konujących się w mieście pod wpływem jego nowych funkcji. Uzyskane w ten sposób od 160 mieszkańców miasta (ponad 5% populacji Uniejowa) wypowiedzi zawierają informacje ważne z punktu widzenia tematyki prezentowanego artykułu i dlatego zdecydowano się je przywołać w dalszej części tekstu.

Jednym z podstawowych celów ankiety było uzyskanie opinii mieszkańców Uniejowa o poziomie bezpieczeństwa w mieście. Poczucie bezpieczeństwa (odczucie subiektywne) i poziom przestępczości (fakty obiektywne) mają istotne znaczenie dla jakości życia społeczności lokalnych. Ich pogorszenie powoduje nie tylko dyskomfort psychiczny mieszkańców i turystów, ale wpływa także na ich działania (rezygnowanie z przebywania w miejscach uznawanych za niebezpieczne, ograniczanie aktywności szczególnie po zmroku, rezygnacja z kontaktów z innymi osobami itd.) – por. Jabkowski¹⁸.

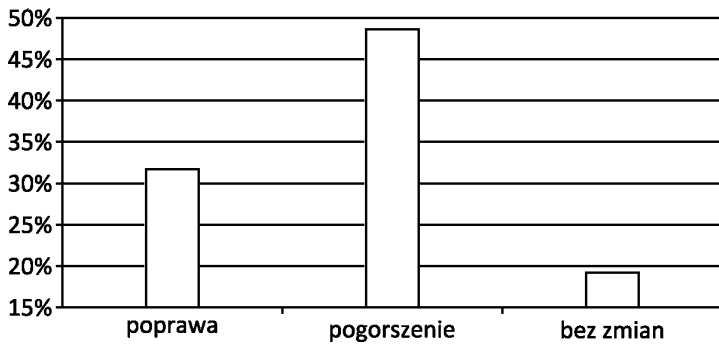
Z przeprowadzonych badań wynika, że w Uniejowie jedynie 1/3 respondentów uważa, że zmiany funkcjonalne w mieście wpłynęły pozytywnie na poziom bezpieczeństwa mieszkańców. Niemal 1/5 respondentów nie dostrzegła jakichkolwiek zmian w ostatnich latach. Największą grupę stanowią ankietowani, którzy uznali, że przemiany funkcjonalne w mieście spowodowały spadek bezpieczeństwa. Stosunkowo wysoki odsetek opinii negatywnych jest zaskakujący. Można odnieść wrażenie, że znaczna część respondentów postrzega zmiany zachodzące w mieście jako zaburzenie dotychczasowego porządku (ryc. 2).

Podobne odczucia w zakresie zmian poziomu bezpieczeństwa w mieście mają kobiety i mężczyźni, choć kobiety nieco korzystniej oceniają zmiany. Większy odsetek kobiet zauważa poprawę ogólnego poziomu bezpieczeństwa w mieście, a jednocześnie mniej kobiet dostrzega pogorszenie tego stanu (ryc. 3).

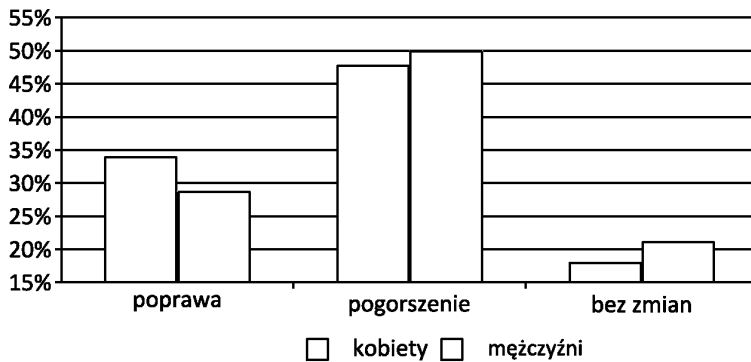
Znaczna dynamika oraz rosnąca intensywność przemian zachodzących w Uniejowie w związku z rozwojem funkcji rekreacyjno-uzdrowiskowej są dużą szansą na zmianę sytuacji społeczno-ekonomicznej wielu gospodarstw domowych. Kluczowym problemem w procesie rozwoju miejscowości turystycznej jest postawa mieszkańców wobec trwających zmian. Warto, aby władze miasta i gminy poprzez działania takie, jak kampanie informacyjne, kształtowanie i wspieranie przedsiębiorczych postaw mieszkańców, gruntowały w społeczności lokalnej przeświadczenie o znaczeniu wpływu turystycznego rozwoju Uniejowa na poprawę jakości życia.

Jak wykazały badania ankietowe, większość mieszkańców Uniejowa pozytywnie ocenia wpływ zachodzących w mieście zmian na swoją sytuację życiową. Zdecydowana większość respondentów postrzega je jako szansę na poprawę dotychczasowych warunków bytu, a więc w związku z obecnym kierunkiem rozwoju miasta żywi nadzieję na lepsze życie. Na drugim biegunie znajdują się respondenci nastawieni negatywnie do procesów współcześnie dziejących się w Uniejowie, patrzący w przyszłość bez większej wiary w możliwość poprawy. Jedna piąta an-

¹⁸ P. Jabkowski, *Poczucie bezpieczeństwa i poziom przestępczości w Poznaniu. Analiza socjologiczna w perspektywie wskaźników jakości życia*, [w:] *Zastosowania metod statystycznych w badaniach naukowych III*, StatSoft Polska, Kraków 2008, s. 203.

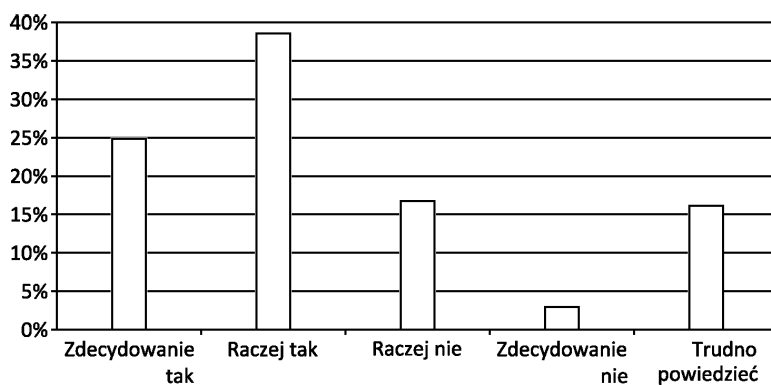
Ryc. 2. Jak zmienił się poziom poczucia bezpieczeństwa w związku z rozwojem funkcji turystycznej miasta – opinie ankietowanych
Źródło: oprac. własne

Ryc. 3. Jak zmienił się poziom poczucia bezpieczeństwa w związku z rozwojem funkcji turystycznej miasta – opinie ankietowanych według płci
Źródło: oprac. własne

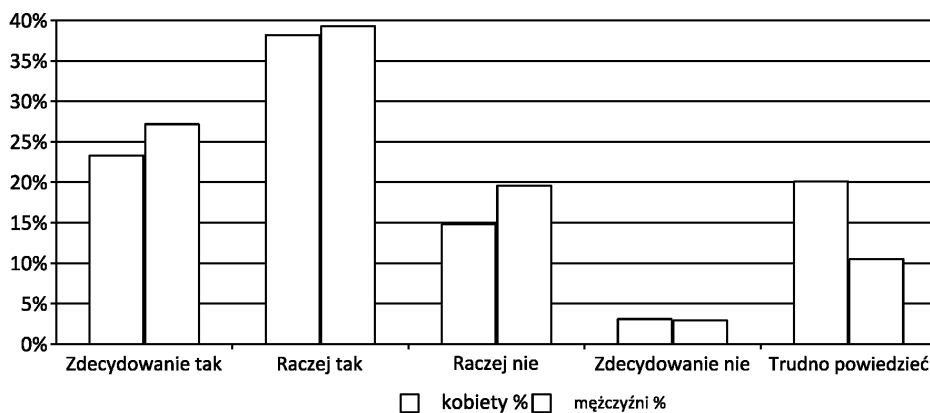
kietowanych wyraziła opinię, że zmiany funkcjonalne w mieście nie będą miały większego wpływu na poprawę ich statusu materialnego. Jednocześnie stosunkowo duży odsetek mieszkańców nie potrafi określić, w jaki sposób rozwój funkcji uzdrowskiej może oddziaływać na ich obecną sytuację. Trzy ostatnie z wymienionych postaw mogą być sygnałem świadczącym o poczuciu niepewności znacznego odsetka mieszkańców miasta co do dalszej przyszłości (ryc. 4).

W zależności od płci respondentów, odpowiedzi nieco się różnią. Kobiety są bardziej powściągliwe w ocenie wpływu zachodzących zmian na ich życie, mniejszy ich odsetek udzielił bowiem pozytywnych odpowiedzi. Zdecydowanie więcej kobiet nie ma wyrobionego zdania na temat tworzenia nowych perspektyw życiowych. Mężczyźni natomiast przejawiają tendencję do wyrażania bardziej zdecydowanych sądów (ryc. 5).

Ryc. 4. Czy zmiany zachodzące w Uniejowie będą miały wpływ na nowe możliwości życiowe jego mieszkańców – opinie ankietowanych

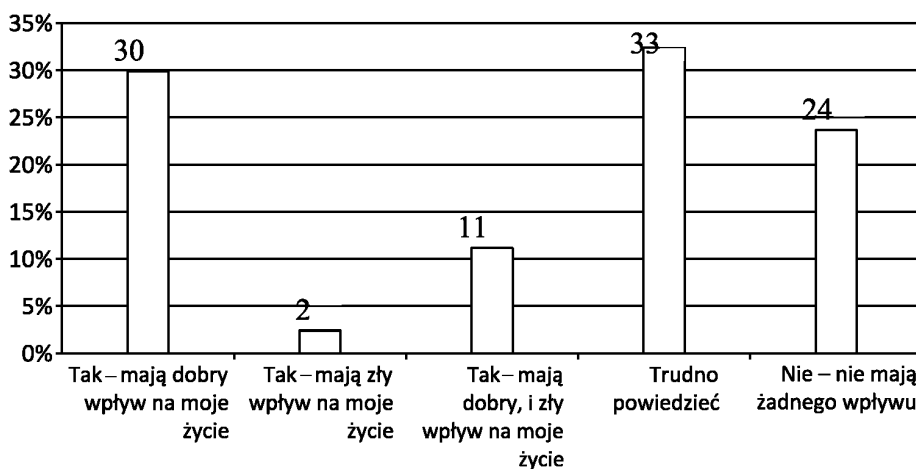
Źródło: oprac. własne

Ryc. 5. Czy zmiany zachodzące w Uniejowie będą miały wpływ na możliwości życiowe jego mieszkańców – opinie ankietowanych według płci

Źródło: oprac. własne

Obok oceny roli aktualnych zmian w kształtowaniu jakości życia mieszkańców niezwykle ważna jest ogólna ocena tych zmian. Blisko połowa ankietowanych uważa, że przemiany społeczno-gospodarcze w Uniejowie mają wpływ na ich życie. Jednak tylko niewielki odsetek mieszkańców odbiera te zmiany w sposób negatywny. Może zastanawiać fakt, że blisko jedna czwarta ankietowanych nie odczuwa wpływu zmian na swoje życie, a przeszło 30% nie potrafi określić, czy przemiany oddziałują na nich w jakikolwiek sposób (ryc. 6).

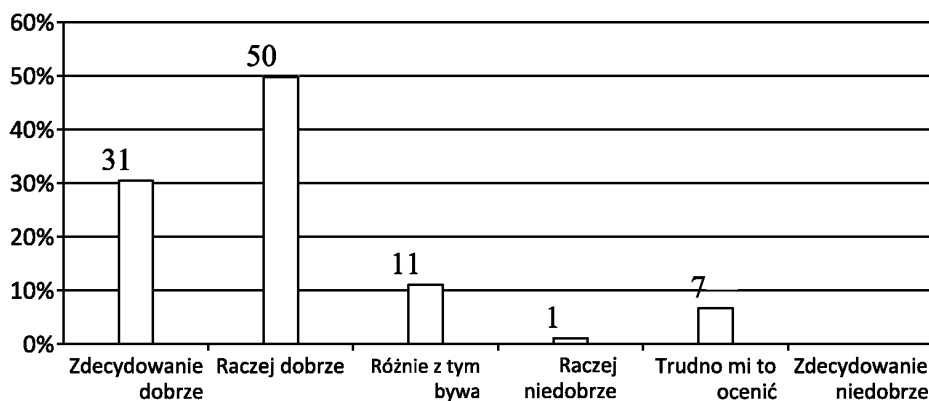

Ryc. 6. Czy zmiany zachodzące w Uniejowie mają wpływ na jego mieszkańców – opinie ankietowanych
– oprac. własne

Aby zapewnić sprawne funkcjonowanie miejscowości uzdrowskowej należy zadbać o życzliwe relacje między osobami przyjezdnymi a mieszkańcami. Konieczne jest stworzenie warunków sprzyjających koegzystencji obu grup. Dostrzeganie i respektowanie potrzeb zarówno kuracjuszy, jak i mieszkańców opóźnia pojawienie się postaw antagonistycznych. W opinii ankietowanych stosunki między mieszkańcami Uniejowa a turystami układają się poprawnie. Przeszło 80% uznało, że pozostaje w zdecydowanie dobrych bądź raczej dobrych relacjach z osobami odwiedzającymi miasto. Tylko 1% respondentów uważa, że stosunki nie są poprawne. Blisko 20% ankietowanych nie jest w stanie jednoznacznie ocenić swoich relacji z turystami (ryc. 7). Nie ma istotnych różnic w odpowiedziach kobiet i mężczyzn.

Miejscowość turystyczna i jej mieszkańcy mogą czerpać wymierne korzyści ze wzrostu popularności miasta wśród odwiedzających. Niejednokrotnie zdarza się jednak, że rosnąca liczba turystów stanowi zbyt duże obciążenie dla istniejącej infrastruktury technicznej i układu komunikacyjnego. Taka sytuacja może być postrzegana jako niedogodność zarówno przez mieszkańców, jak i przez odwiedzających. Brak reakcji na takie sytuacje może prowadzić do rosnących animozji i konfliktów obu tych grup.

Mieszkańcy Uniejowa, wymieniając korzyści będące efektem ruchu turystycznego, najczęściej wskazują na zwiększenie wpływów do budżetu miasta i wzrost zysków z handlu i usług, co bezpośrednio wpływa na ich zamożność (tab. 4). Jako korzystna postrzegana jest także promocja miasta. Postępujące za tym ożywienie ekonomiczne sprzyja dywersyfikacji oferty usługowej oraz zwiększa możliwości rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia. Wśród innych pozytywnych aspektów rosnącego ruchu turystycznego wymieniane są m.in. poprawa wizerunku miasta w mediach, ożywienie kulturalne, poprawa jakości i dostępu

Ryc. 7. Jak oceniasz stosunki między turystami a mieszkańcami miasta – opinie ankietowanych
Źródło: oprac. własne

do infrastruktury miejskiej, poprawa stanu czystości miasta oraz napływ nowych mieszkańców (tab. 4).

Pośród uciążliwości powodowanych wzrostem turystycznego zainteresowania miastem najczęściej wymieniany jest wzrost kosztów utrzymania (podwyżki cen artykułów w sklepach, wzrost podatków). Układ komunikacyjny Uniejowa nie jest przystosowany do przyjmowania rosnącej liczby zmotoryzowanych turystów, co wiąże się z licznymi niedogodnościami, także dla mieszkańców. Większy ruch kołowy generuje zagrożenia dla pieszych, wzrastającą emisję szkodliwych spalin oraz niedobory w zakresie miejsc parkingowych.

Ankietowani mieszkańcy oceniali także główne zmiany, które nastąpiły w mieście po 2005 r. w zakresie poziomu oferty turystycznej i rekreacyjnej miasta. Respondenci mieli do wyboru odpowiedzi: „poprawa”, „pogorszenie” oraz „bez zmian”. Zmiany w poziomie rozwoju turystyki uzdrowskiej i rekreacji zostały niemal jednomyślnie uznane za korzystne, ponad 98% badanych osób uznało, że nastąpiła poprawa. W odczuciu bardzo nielicznej grupy ankietowanych nie nastąpiły żadne widoczne zmiany w zagospodarowaniu turystycznym bądź nastąpiło jego pogorszenie.

Tabela 4. Najczęściej wymieniane korzyści i uciążliwości spowodowane wzmożonym ruchem turystycznym w opiniach ankietowanych

Korzyści	Uciążliwości
1	2
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost wpływów do budżetu miasta • wzrost zysków z handlu i usług • tworzenie nowych miejsc pracy • realizacja nowych inwestycji • wzrost dochodów mieszkańców • wzrost zainteresowania miastem 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost cen w sklepach • wzrost podatków • brak poczucia prywatności • tłumy turystów w mieście • uciążliwe zachowania turystów • zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa

Tabela 4 (cd.)

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • poprawa wizerunku miasta • pojawienie się nowych, ciekawszych form spędzania wolnego czasu • organizacja imprez kulturalnych • zwiększenie możliwości nawiązywania stosunków międzyludzkich • napływ nowych mieszkańców • rozwój bazy noclegowej i hotelowej • poprawa sieci infrastrukturalnej • wzrost estetyki i czystości miasta • inwestycje ekologiczne (kanalizacja i oczyszczalnie) • zwiększenie sprzedaży produktów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzmożony ruch samochodowy • niewystarczająca liczba miejsc parkingowych • wzrost zagrożenia hałasem • wzrost zanieczyszczeń środowiska • wzmożona emisja spalin

Źródło: oprac. własne.

KONKLUZJE

Rosnący ruch turystyczny w Uniejowie, zdaniem mieszkańców miasta, generuje zdecydowanie więcej korzyści niż uciążliwości. Mieszkańcy są życzliwie nastawieni do osób odwiedzających, ponieważ stają się oni nowym elementem ich życia, urozmaicającym rzeczywistość. Pozytywne podejście ludności miejscowej do turystów potwierdza, że Uniejów znajduje się w fazie początkowej cyklu rozwoju miejscowości uzdrowiskowych. Zgodnie z teorią wymiany Bartoszewicza¹⁹, mieszkańcy miasta postrzegają turystów jako potencjalnych konsumentów i chętnie wchodzą w rolę „gospodarzy”. Następujący w związku z przyjazdem osób odwiedzających przepływ ludzi, informacji i kapitału jest zjawiskiem bardzo pożądanym.

Należy jednak pamiętać, że wraz z rozwojem funkcji turystycznej oraz rosnącym zainteresowaniem ośrodkiem uzdrowiskowym, wzajemne stosunki między mieszkańcami a turystami mogą ulec zmianie. Na etapie rozwoju, na którym znajduje się obecnie Uniejów, uciążliwości związane ze wzmożonym ruchem turystycznym nie są jeszcze mocno odczuwane przez ludność miejscową. Jednakże niektóre zjawiska, jak kongestia czy hałaśliwe zachowania turystów, mogą być postrzegane jako niedogodności. Należy zatem zapobiegać konfliktom, jakie mogą się narodzić między turystami a mieszkańcami Uniejowa. Aby możliwie w największym stopniu złagodzić negatywne skutki rosnącej popularności uzdrowiska trzeba pamiętać o wytworzeniu wysokiej jakości przestrzeni publicznej w mieście, gdzie odwiedzający i miejscowi mogliby zgodnie koegzystować. Równie ważny jest proces aktywizacji mieszkańców i angażowanie ich w działalność na arenie lokalnej, co wpłynie na wzmocnienie ich związku z miastem.

¹⁹ Teoria ta zakłada, że turysta nie jest wrogiem, lecz usługobiorcą – gospodarze przyswajają sobie fakt obecności obcych, dzięki temu, że następuje przepływ ludzi, rzeczy, pieniędzy, informacji i wartości (K. A. Komorowska, *Turystyka a społeczności...*, s. 79).

Bibliografia

- Butler R. W., *The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources*, „The Canadian Geographer” 1980, vol. 24, Issue 1, s. 5–12.
- Jabkowski P., *Poczucie bezpieczeństwa i poziom przestępczości w Poznaniu. Analiza socjologiczna w perspektywie wskaźników jakości życia*, [w:] *Zastosowania metod statystycznych w badaniach naukowych III*, StatSoft Polska, Kraków 2008.
- Komorowska K. A., *Turystyka a społeczności lokalne – przykład tatrzański*, [w:] *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 3 (13), Uniwersytet Warszawski, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Warszawa 2003.
- Kraśniński Z., *Turystyka a uzdrowiska w symbiozie czy w konflikcie?*, [w:] *Turystyka a uzdrowiska*, A. Gotowt-Jeziorska, J. Wyrzykowski (red.), Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 50–57.
- Przeclawski K., *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Albis, Kraków 1996.
- Statystyczne Vademecum Samorządowca – gmina miejsko-wiejska Uniejów*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.
- Suprewicz J., *Socjologia turystyki*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej, Lublin 2005.
- Szromek A. R., *Cykliczność rozwoju uzdrowisk na przykładzie uzdrowisk polskich*, [w:] *Uzdrowiska i ich znaczenie w gospodarce turystycznej*, Proksenia, Kraków 2010.
- Szromek A. R., *Rozwój obszarów turystycznych i uzdrowiskowych w koncepcji S. C. Ploga i R. W. Butlera*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej” 2010, ser. Organizacja i zarządzanie, z. 54.
- Szulc-Dąbrowiecka E., *Nastawienie społeczności lokalnych do turystyki (studium porównawcze 6 miejscowości)*, [w:] *Społeczności lokalne o turystyka aspekty społeczne, kulturowe, ekonomiczne*, L. Mazurkiewicz, A. Kowalczyk (red.), Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Warszawa 2008.

THE IMPACT OF TOURISM ON THE LIFE OF UNIEJÓW'S RESIDENT POPULATION

Summary

Tourism and recreation are a very topical issue in Uniejów – a city which only recently introduced and developed these functions. This article is devoted to the tourists–residents relationship. Apart from a review of selected theoretical issues it also presents findings of surveys which examined the attitudes of the inhabitants of Uniejów and its region to the growing numbers of tourists, and their opinions about the effect of the new functions on the situation of the city.

The present level of development of Uniejów's tourist functions as measured by the Baretje-Deffert index is low. The city is currently in the growth stage (according to Butler's stages of tourist areas evolution). This is in line with the positive attitude of the resident population to tourists. The respondents to the questionnaire survey reported good or fairly good relations with tourists visiting the city. Also, the majority of Uniejów's inhabitants have a positive opinion about the influence of the changes taking place in the city on the quality of life. However, some negative effects of increased tourist traffic have also been pointed out, such as higher prices of goods in the shops.